

קרב הסמכויות באוצר מקשה על בנייתו מחדש של תקציב 2024

בימים אלה מתחילים באוצר לבנות מחדש את התקציב לשנה הבאה, וקשה שלא לתהות איך תיראה התוצאה כאשר חצי מהעוסקים במלאכה לא מדברים עם השני • גל המריבות הנוכחי התחיל בשבוע שעבר, כשסמוטריץ' שיגר מכתב להנהלת האוצר, שעשוי היה להיראות כניסיון שלו לשבור את ההיררכיה העדינה באוצר

[אורן דורי](#) 06.11.2023 **גלובס**

בזמן ששר האוצר בצלאל סמוטריץ' וצמרת משרדו אמורים להיות מגויסים במאת האחוזים לטיפול בהשלכות הכלכליות הדרמטיות של המלחמה, נראה שבאוצר עסוקים לא פחות ב"מלחמות היהודים" - כפי שהגדיר בכיר במשרד את המצב הנוכחי.

בימים אלה, כשבאוצר מתחילים לבנות מחדש את תקציב 2024, קשה שלא לתהות איך תיראה התוצאה כאשר חצי מהעוסקים במלאכה לא מדברים עם החצי השני.

גל המריבות הנוכחי התחיל בשבוע שעבר, כשסמוטריץ' שיגר מכתב להנהלת האוצר בו הודיע כי "כדי לתת מענה אפקטיבי לצרכים האזרחיים הנובעים ממצב המלחמה, החלטתי לגבש צוות משימה מיוחד בראשות מנכ"ל המשרד ובו יהיו שותפים ראש אגף התקציבים והחשב הכללי".

בקריאה ראשונה, ההחלטה נראית תמוהה. על פניו, מה הטעם בהקמת צוות מיוחד שמורכב משלושה אנשים שממילא נפגשים מדי יום ומשוחחים על אותם הנושאים בדיוק? איך בדיוק זה מייעל תהליכים?

אלא שבאגף תקציבים לא פספסו את המהות שעלתה בין השורות: ניסיון של סמוטריץ' לשבור את ההיררכיה העדינה באוצר, שבה ראשי האגפים מוקבלים למנכ"ל - והכפפתם תחתיו. המשך המכתב של השר מפרט את סמכויותיו של הצוות, שהן נרחבות בצורה יוצאת דופן וכוללות סמכות על גיבוש תקציב המדינה החדש ל-2024.

אלה הן בסמכויות שנמצאות בליבת האחריות של אגף התקציבים. בתוך אגף התקציבים הרגישו שהמכתב של סמוטריץ' "משפיל אותם" ודרשו תיקון.

הדירקטיבה של סמוטריץ' בפועל נותנת למנכ"ל האוצר, שלומי הייזלר, את המילה האחרונה בכל מחלוקת מקצועית שעלולה לעלות בתוך המשרד סביב התקציבים האזרחיים של הממשלה. הייזלר הוא מינוי במשרת אמון של סמוטריץ', שאמור לנצח על ראשי אגפים בעלי ניסיון של שנים רבות במסדרונות האוצר.

אבל הפעם, לא מדובר במקרה קלאסי של הצבת איש שלומו של פוליטיקאי מעל הפקידות המקצועית. הייזלר נראה כמי שנקלע שלא בטובתו למשחקי הכוחות בין סמוטריץ' לדרג המקצועי. ניכר עליו שלא ניחן בשיכרון הכוח או ביצר ריב ומדון הנדרשים להשתלטות אמיתית מטעם השר על אגף התקציבים או על אגף החשב הכללי.

בשיחה שהתקיימה בין הייזלר לבין ראש אגף התקציבים, יוגב גרדוס, הבהיר המנכ"ל שאין בכוונתו להפקיע סמכויות מאנשי המקצוע בכל הקשור להכנת התקציב. הייזלר מפרש את

הנחיית השר באופן מצומצם. לראייתו, הסמכות של הצוות המיוחד תהיה רלוונטית כמעט בבלעדיות לניהול קופת רזרבה שמיועדת לפתרון בעיות.

בקופה הזו יעמדו כ-2-3 מיליארדי שקלים, סכום צנוע במונחי המלחמה. הבקשות שיגיעו אל הצוות הן בסכומים לא גבוהים, של עשרות מיליוני שקלים, בנושאים כמו שיפוץ מרחבים מוגנים למשל.

אולם, גרדוס לא התרצה. לפי גורמים באוצר, תחילה הוא ביקש מהייזלר שיוציא מכתב הבהרה, שאין בכוונתו להשתמש בסמכויות שהשר הקנה לו. בהמשך עלה הרעיון שהיועץ המשפטי של האוצר, אסי מסינג, יבהיר את חלוקת הסמכויות בין קודקודי האוצר.

הפך למבודד במשרדו

גורמים העובדים מקרוב עם משרד האוצר מספרים שהם רואים כיצד סמוטריץ' הופך עם הזמן למבודד יותר ויותר בתוך משרדו. מול אגף התקציבים, היחסים היו דואליים מההתחלה. מצד אחד, גרדוס הנפיק אזהרות כלכליות מפני השלכות המהפכה המשפטית שהוביל סמוטריץ' לפני המלחמה ונגד חלוקת הכספים הקואליציוניים למטרות שלא מעודדות צמיחה, כמו קצבאות לאברכים ומימון מוסדות חינוך חרדיים ללא לימודי ליבה.

גם אחרי שפרצה המלחמה, סמוטריץ' מתעקש עדיין להעביר כספים הקואליציוניים למפלגות החרדיות, ומתעכב בעצירת תקציבים קואליציוניים שהובטחו למפלגות הדתיות-לאומיות. כל זה, בתוספת המכתב האחרון, יוצר התנגשויות בין שר האוצר לבין שומרי הסף שיושבים על הברז התקציבי. מצד שני, גרדוס מצליח לשמור עד כה על יחסים קורקטיים מול סמוטריץ'.

אפילו המנכ"ל הייזלר, שהיה המינוי הראשון של סמוטריץ' באוצר, כבר מתקשה להכיל את ההתנהלות. בתחילת השבוע, רגע לפני דיון בוועדת הכספים על מתווה הפיצויים לעסקים של האוצר, החליט סמוטריץ' להכפיל את טווח הזכאות לקבלת מענקים מוגדלים ל-40 ק"מ מהגדר עם עזה, לאחר שהופעלו עליו לחצים פוליטיים מהליכוד.

הייזלר לא האמין להנחתה, שמשמעותה תוספת עלות של 3 מיליארד שקל בחודש וקשיים משפטיים ליישום המתווה כולו. הוא התנגד מול סמוטריץ' לגחמיות שאפיינה את ההחלטה. לא בצעקות ולא באיומים, אבל בטון נחרץ וברור. עובדים אחרים במשרד האוצר נכחו במקום, הסיפור דלף החוצה, והפך לעימות הפומבי הראשון בין השר למנכ"ל.

שאלות הרות גורל

לתקציב 2024, המגובש בימים אלה, תהיה חשיבות מכרעת בשאלות הרות גורל כמו שיקום העוטף והטיפול בנפגעים, השבת הביטחון לאזרחי ישראל והסיוע לעסקים. התקציב החדש יחליף את זה שכבר אושר לפני חצי שנה והפך לבלתי רלוונטי על רקע השלכות המלחמה.

התנאים להכנת התקציב מסובכים ודורשים עבודה מדויקת. הוצאות המדינה מזנקות לצרכי השעה, ההכנסות ממסים יורדות בגלל הפגיעה בפעילות המשק, סביבת הריבית גבוהה ומייקרת את עלויות מימון הגירעון, וכל סוכנויות דירוג האשראי הגדולות כבר הודיעו שהן בוחנות הורדת דירוג לישראל.

החזית הכלכלית של המלחמה, כמו זו הצבאית, דורשת מיומנות גבוהה ותיאום הדוק בין כל העוסקים במלאכה. היעלה על הדעת שצה"ל ייכנס לתמרון בעזה בזמן ששר הביטחון מתכתש עם הרמטכ"ל ועם אלוף פיקוד הדרום, שמתדרך נגד ראש אמ"ן? תרחיש בלהות שכזה, אסור שיקרה גם במשרד האוצר.

בינתיים, נראה שכל אגף נערך עצמאית להכנת התקציב החדש. לצד העבודה של אגף תקציבים, החשב הכללי יהלי רוטנברג מינה צוות מייעץ כדי למפות מקורות תקציביים במשרדי הממשלה אשר ניתן להסיט לצרכים דחופים יותר. כפי שפורסם בגלובס, לצוות זה מייעצת החשכ"לית לשעבר, מיכל עבאדי-בויאנג'ו.